

Božinović o najavljenom prosvjedu Torcide: To je njihovo demokratsko pravo

---

Opuštanje u Harkanju

Harka Vodeni Svijet

Harkányfördő

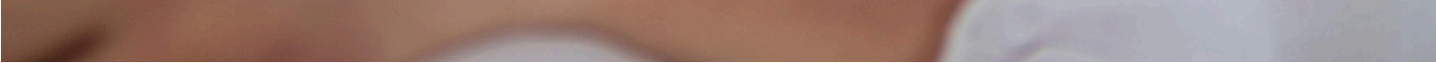

 [Aktualnosti \(/kategorija/aktualnosti/6/\)](#)

Patrijarhat kao tihi saveznik nasilja nad ženama

 Vinco Gazdik 07.11.2025.

(/ieNews/slike/n_40802.jpg)

Kad čujemo da je muškarac ubio ženu, često se uhvatimo za najbliže objašnjenje – ljubomoru, alkohol, svađu. Govorimo: 'puknuo mu film', 'smračilo mu se', 'poludio je'. Ali iza svake te rečenice, koja pokušava objasniti neobjašnjivo, skriva se nešto dublje – način na koji društvo uči da jedna grupacija ima primat nad drugom. Psihologinja **Lorena Zec**, koordinatorica razvojnih aktivnosti Centra za nenasilje i ljudska prava S.O.S. Rijeka smatra da korijen takvog zlostavlačkog ponašanja leži u iskrivljenom shvaćanju patrijarhata – onom koje muškarcima daje osjećaj nadmoći, a ženama nameće krivnju i šutnju. „Takvi obrasci uče se od najranijeg djetinjstva kroz obitelj, medije i institucije, pa žene često internaliziraju krivnju i osjećaj nemoći. Uz to, društvene strukture — poput ekonomske ovisnosti, slabog institucionalnog odgovora i stigmatizacije žrtava — otežavaju ženama da potraže pomoć i osiguraju vlastitu zaštitu.“

Lorena Zec

Kad kontrola postane opravdanje za kaznu

Posljedica takvih iskrivljenih shvaćanja su stavovi pri kojima muškarac možda smatra normalnim uskraćivati ženi njena elementarna prava. Sustavom kontrole ograničava njeno kretanje, telefonske razgovore, razonodu, hobije, humor. Sugerira joj i određuje krug prijatelja, zahtijeva da mu u svemu bude poslušna i pokorna. Ako po njegovim kriterijima ona ne ispunjava tu ulogu – drži da je ima pravo kazniti. Nisu rijetki izrazi poput: 'pametnija si kad šutiš', 'mjesto ti je u kuhinji', 'ne sluša me dovoljno', a u nekim situacijama riječima nasilnika pridružuju se čak i njegovi prijatelji, čime dodatno gaze ženino dostojanstvo. Za takve stavove i postupke nema opravdanja i treba ih najstrože osuditi. Zapravo, tako govori i aktualni hrvatski zakon. I na njega bi se žene trebale pozivati.

Zatvoreni krug normi i prešutnog odobravanja

Sociolog **Renato Matić**, kaže da društvene norme igraju ključnu ulogu. Preformulirajmo: ako je pravilo da obiteljske stvari ostaju u kući – podrazumijeva se da je žena, zajedno sa svojim problemima, već u startu izolirana i da ne smije pomoć tražiti izvana. Ako 'prava žena čuva brak', onda je ona kriva što muž iz njega odlazi, ili ga oskvrnjuje, a kriva je i za nasilje koje trpi. Isto vrijedi i za normu da je pravi muškarac samo onaj koji zna pokazati tko je gazda u kući. Tada se nasilje nad slabijima više ne vidi kao kazneno djelo, nego kao potvrda te muškosti.

Kadija te tuži, kadija ti sudi

U društvu u kojem nečiji autoritet postaje važniji od pravde, veći od zakona, a suprotan postojećim propisima – ne možemo govoriti o prihvatljivim odnosima. Obitelj se sve donedavno smatralo temeljnom jedinicom društva. Ako se već u njoj ta elementarna načela ne poštuju i krše – atmosfera nespokoja i nemira prelijeva se na cijelo društvo. Po načelu 'kadija te tuži – kadija ti sudi' nastaje klima u kojoj se nitko ne osjeća sigurno.

Renato Matić

Obiteljski autoriteti, koje bi trebalo poučiti pravilnom sustavu vrijednosti, nisu dovoljno snažni, a često ni mentalno prisutni da bi ga razumjeli i prihvatili. Tako su pojedinci, po strukturi autoriteta, prisiljeni pokoriti se jačemu. Ne bezuvjetno pametnijem, a naročito ne pravednijem. Kako kaže izreka: pognutu glavu sablja ne sječe.

Povijest je, nažalost, prepuna takvih primjera, a najokrutnije restrikcije primjenjivane su baš tamo gdje ih nije smjelo biti – u izrazito religioznim sredinama. Vodeće figure takvih sredina priželjkivale su dominaciju, slavu, čast i moć pa jednostavno nisu mogle prepoznati svoj grijeh. I tako povijest bilježi stoljeća teških nepravdi i patnji, a žene su u njima stradavale dvostruko. Najprije jer su, sasvim normalno, prezirale nepravdu, a potom jer su, i kada bi mogle dokazati da su u pravu, po ustaljenim društvenim normama to morale prešutjeti.

Zakon na papiru i stvarnost iza zatvorenih vrata

Po pitanju današnjih zakonskih okvira i osobnih prava brojne su stavke na ženinoj strani. No kolika je cijena njihovih primjena u praksi sasvim je drugo pitanje. No kad je riječ o fizičkom nasilju, izravnim i ozbiljnim prijetnjama, teškom zlostavljanju, pokušaju ubojstva – tu više nema dvojbe – ono mora prestati. No, to je lakše reći nego postići pa stručnjaci uporno pokušavaju razumjeti pozadinu teške agresivnosti. Potom, nakon podrobnih analiza, sustavu nude najprihvatljivija rješenja.

Što pokreće nasilnika?

„Nasilni muškarci imaju iskrivljenu sliku o sebi. Žele da im se drugi dive, da im laskaju, hvale ih, a nisu svjesni da to ni na koji način ne zaslužuju. Ako to divljenje i pažnju ne dobiju u očekivanoj mjeri – nastaje problem. Dolazi do osvetničkog ponašanja, nakuplja se agresivnost, a uz prisutnost alkohola ili nekih drugih opojnih sredstava, takav nerazuman način ponašanja se dodatno pojačava i pretvara u nasilje“, kaže neuropsihijatar prof. dr. sc. Slavko Sakoman. Njegov pristup liječenju nasilnika je jedinstven i zato je, tvrdi, imao brojna lijepa iskustva u njihovom liječenju.

prof. dr. sc. Slavko Sakoman/Snimio Vinco Gazdik

Sakoman, koji je svojedobno organizirao i provodio tretmansi pristup pomoći nasilnicima u nekim hrvatskim zatvorima, pa time i u Lepoglavi, za portal Virovitica.net je podijelio svoja zapažanja o putu nastanka teških nasilnika, kriminalaca pa i ubojica.

Put prema promjeni – terapija, razumijevanje, nada

„Određene crte osobnosti su genski determinirane. Onda se na to nadoveže nefunkcionalni odgoj. Dakle, niz stvari od čovjeka učini da postane to što trenutno je. U razgovorima s osuđenim kriminalcima i nasilnicima, moja je analiza uključivala i temeljno pitanje: zašto je on postao takvim, što ga je na to nagnalo? I onda sam išao procjenjivati u kojoj je mjeri odgovoran on, a u kojoj mjeri je za to odgovoran netko drugi? Zahvaljujući tome mnogi moji razgovori s tim osuđenim nasilnicima donijeli su krasne rezultate, a i lijepe uspomene.“

Jednom mu je prilikom na psihijatrijske seanse u Zagrebu počela dolaziti djevojka, čiji je dečko bio teški kriminalac. Svojedobno, jedan od, kaže, najopasnijih u Hrvatskoj. Kako je vrijeme prolazilo odlučio je na seansu pozvati i njega. Nakon što je s njim razgovarao o njegovom djetinjstvu i izrazio teškom odrastanju u nasilnoj obitelji, pomogao mu je shvatiti zbog čega su stvari kod njega takve kakve jesu, što, kako i zašto sad može učiniti. Na kraju razgovora čovjek je zaplakao.

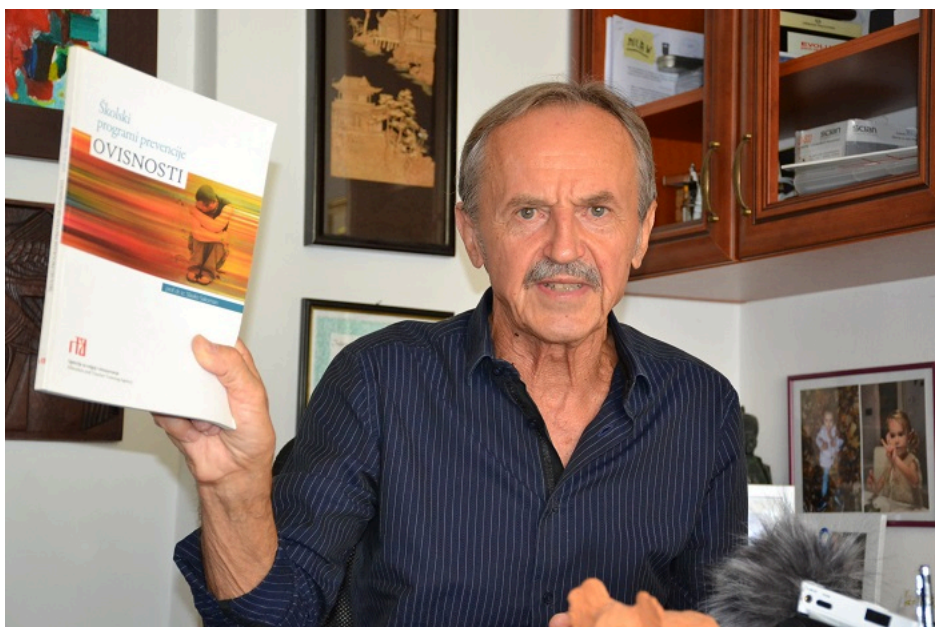
Droga, alkohol i izgubljena ubrojjivost

Svijet nasilja, boli i nepravde s kojim se u posljednje vrijeme suočavamo nagoni nas u potragu za rješenjima. Za mirom, toplinom i nježnošću. Stanjima koja trebaju i miroljubivi i nasilni među nama. Što je zapreka izmirenju tih dvaju svjetova?

Droga i alkohol, između ostalog, tvrdi Sakoman.

„Od 2014. kad sam otišao u mirovinu pa na ovamo, potrošnja amfetamina je, u samo jednoj godini, porasla pet puta. Kod nekih osoba ta droga stvara euforiju, drugima diže negativni adrenalin te ih čini naročito agresivnim. Do 2023. godine, a u odnosu na 2014., potrošnja amfetamina porasla je pedeset puta. Jasno, amfetamin je bio priprema za plasman najprofitabilnije droge – kokaina“.

U istom razdoblju, tvrdi, porasla je i potrošnja kokaina – osam puta. Kod njegove upotrebe problematično je što učinak vremenom slabi pa ga ovisnici miješaju s alkoholom. Nakon nekog vremena to dovodi do neizdrživih psihičkih stanja – do paranoja vrlo sličnih paranojnoj šizofreniji.

„Epidemija psihostimulativnih droga u državi koja se dogodila od 2015. na ovamo, u značajnoj je mjeri povećala broj ljudi kojima je, pod utjecajem droge, bitno smanjena ubroјivost, ili su prepoznati kao potpuno neubroјivi. Imate iskustava da su neki muškarci u takvim stanјima, a u svadi, fizički napali svoju ženu – 'drmusali ju' i u nekom trenutku tog sukoba shvatili da se ona više ne miče“.

Vrijednosti koje su nestale – i one koje možemo vratiti

Sakoman rješenje vidi u kolektivnoj promjeni sustava vrijednosti. Društvo je, drži, upalo u egocentrični hedonizam. Ljudi sve žele odmah i sad. Užitak je postao imperativ, a gubitak smisla postojanja, zbog utjecaja psihologije konačnosti, nadglasao je psihologiju života.

Postavljanje ispravnih društvenih vrijednosti – poput naklonosti, marljivosti, poštenja i sigurne obitelji te bolja skrb za djecu, naročito za onu iz nefunkcionalnih obitelji, promijenilo bi smjer kojim smo krenuli. Primjer skandinavskih zemalja i njihovih 'outreach' programa kojim se država brine o svom novom naraštaju Hrvatskoј bi, po Sakomanu, mogao biti od velike pomoći.

Lekcija iz Skandinavije

„Zašto su im klinci kasno navečer sami u parkovima, a ne u kućama? - pitaju Skandinvci. Imaju stručne timove sa socijalnim radnicima, pedagogima, psiholozima koji su trenirani pristupiti takvoj djeci i pomoći im. Kad se upoznaju s njima, priključuju se njihovoj obitelji i počinje društvena intervencija koja kompenzira i nadomješta ono što ta disfunkcionalna obitelj do sada nije imala. Tako uspijevaju spriječiti da djeca s ulice na kraju skrenu u kriminal ili dilanje droge“, zaključuje Sakoman.

Zajedno prema pravednijem svijetu

Iako se nasilje u obitelji ponekad može dogoditi u afektu, stručna istraživanja sugeriraju da je ono često rezultat duboko ukorijenjenih emocionalnih i psiholoških faktora, nesvjesnih impulsa i obrazaca ponašanja koji se razvijaju tijekom života. Ovi faktori uključuju i unutarnje konflikte i nesvjesne želje za kontrolom, koji mogu dovesti do nasilnog ponašanja. Stoga je važno razumjeti da nasilje nije samo rezultat trenutnog gubitka kontrole, već i rezultat duboko ukorijenjenih obrazaca ponašanja koji zahtijevaju stručnu intervenciju i podršku.

Nasilje nad ženama nije samo osobni čin, već odraz društva koje je predugo šutjelo pred nepravdom. Pogrešno poimanje patrijarhata, ovisnosti i poremećene vrijednosti ne stvaraju nasilje sami po sebi, ali stvaraju prostor u kojem ono postaje moguće, pa čak i opravdavano. No upravo zato što je stvoreno – može biti i promijenjeno. Promjene počinju u nama: u riječima koje biramo, u djeci koju učimo poštovanju, u trenucima kad se usudimo reagirati. Svaki put kad netko odluči ne šutjeti, kad pruži ruku umjesto osude, kad zaštiti umjesto da okrene glavu – društvo postaje bolje mjesto. A svaka takva odluka, ma kako maleno izgledala, znak je da put prema pravednijem i suosjećajnijem svijetu već postoji – i da njime možemo, zajedno, krenuti.

* Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.